

OBSAH

OBSAH

OBSAH

HOSÁKOVY DĚTI _____ 11

O PRAKU _____ 15

JAK TO BYLO S TURBÍNAMI

ZĚ ŠVALBINY _____ 17

DĚDA V PIVOVAŘE _____ 21

JAK JSEM DOBĚHL PRO ZAJÍCE _____ 27

SOKOLSKÝ PŘÍBĚH

SOUDRUHA MASARYKA _____ 33

HOKEJOVÁ INTIFÁDA _____ 39

DĚDA VE VÁLCE _____ 49

ATOMOVÁ DOBA _____ 61

KLOZKO

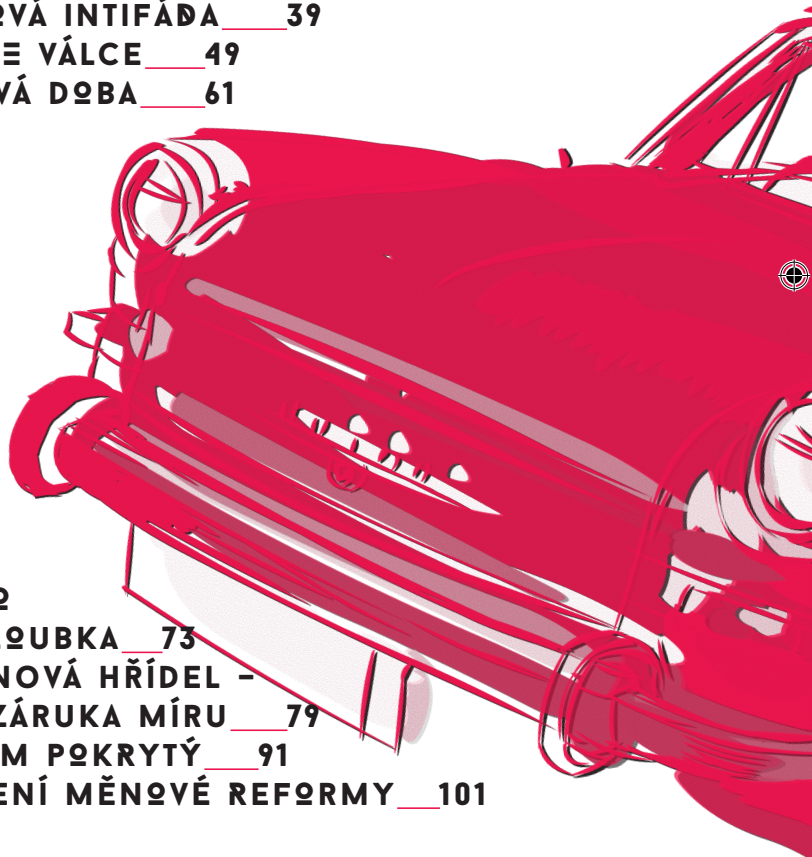
◊ HLUBKA _____ 73

KARDANOVÁ HŘÍDEL -

ZÁRUKA MÍRU _____ 79

MOUREM POKRYTÝ _____ 91

POKOŘENÍ MĚNOVÉ REFORMY _____ 101

SOCIALISTICKÁ SVATBA

⌘ NIKDY JINAK ___ 107

HISTORIE PSACÍHO

STROJE S KLÁVESOU 44 ___ 115

PROČ V SRPNU 1968 NEPADLO

PARDOBICKÉ LETIŠTĚ ___ 125

ZABIJAČKA ___ 137

POSLEDNÍ ROZLOUČENÍ ___ 147

O KOMUNISTICKÝCH

VZORECH

⌘ VINÁCH ___ 155

HUSÁKOVY DĚTI

Říkali nám Husákovy děti. Prý proto, že jsme se narodili v době normalizace, za vlády generálního tajemníka UV KSČ Gustáva Husáka a měli jsme být nadějí obnovené víry v socialismus. V té době sílila představa, že se naše rodiče povedlo zlomit. Že se podařilo vymazat všechny vzpomínky na „socialismus s lidskou tvář“ jakožto na chiliastickou, pomýlenou vizi z ideového povrchu Československa, neboť ve skutečnosti prý představovala touhu po návratu kapitalismu a po opuštění bratrského socialistického tábora. Poučení z krizového vývoje mělo být žitou praxí, stát naším ochráncem a Strana naším průvodcem.

Právě to jemné klepnutí přes prsty našich rodičů bylo tím symbolem. To jemné připomenutí: máte děti. Pamatujte na ně. Na to, že Strana rozhoduje o tom, čeho jsou hodny. Nepolepte jim zbytečně budoucnost nešťastným kádrovým profilem.

Taková byla tichá celospolečenská dohoda, nebo snad sdílené vědomí. Naši rodiče věděli, že odpor nemá cenu, a okupační vojska Varšavské smlouvy jim denně připomínala, na čí straně je vítězství. Na straně komunistické. Krátká

euforie konce šedesátých let a jara roku 1968 skončila. A teď šlo o to, aby nově dorůstající generace přijala socialismus za svůj, aby přijala za své myšlenky ne svých otců, ale toho dvojjetiného: Gustáva a Leonida. Husáka a Brežněva. Maje toto na paměti, soudím, že se pro nás to jméno Husákovy děti hodilo mnohem spíše z tohoto důvodu.

A tak naši poručníci, ti, kteří sice byli u našeho početí, ale na rodičovství jim strana sebrala faktické právo a nechávala je obstarávat nás pouze hmotně, se většinou snažili držet pec. Být zticha. Kvůli nám. Těžko je jim to dneska možné vyčítat a ani jim to povětšinou nevyčítáme.

Pamatuju si to. Rodiče, kteří se při otázkách na politiku i nedávnou historii ohlíželi přes rameno, tišili hlas a šeptem říkali, že tady se o tom nehodí mluvit. Kamarádova otce, který zfackoval syna za to, že začal vyprávět ten vtip o Jakešovi, řidičovi a svini, a křičel na něj, ne že je to neslušné, ale „Tohle někde plácneš a kam se dostaneš na školu“. Kradmé poslouchání Svobodné Evropy, rychle přepínané, kdykoliv vrzly dveře. Tajemství. Porážku.

Proč se z nás nepodařilo vychovat věřící socialisty, kteří promění svou vlast v komunistický ráj?

Někteří tvrdí, že hlavně proto, že ráj přijde až po smrti, zatímco ze života si umíme dělat jen peklo. Bez ohledu na komunismus. Jiní,

že za to mohla revoluce. Nebo čerstvý vítr ze Sovětského svazu, jako by odtud někdy válo něco jiného než pach hnijícího masa nebo černobylský smog. Ve skutečnosti za to mohli ti, na které komunismus už zapomněl. Ti dávno upotřebení, ti, které už jednou strana zlomila či využila v padesátých letech. Ti, kteří věděli, že už nemají co ztratit. Ti, kteří takovou hrůzu už jednou prožili a věděli, že nemusí trvat věčně, a věděli i to, že může plynule přejít v hrůzu jinou, ještě horší. A že mlčením se zlo nevyžene. Ti, kteří ještě stále vzpomínali na to, že jsou chvíle, kdy stojí za to bojovat.

Naši prarodiče.

Tahle knížka je věnována jim. Dědečkům a babičkám, kteří nás vychovali a kteří se nebáli.

O PRAKU

Nedávno mého čtyřletého syna Vojtu zaujal prak. Viděl ho v knížce a říkal, že bychom si ho měli koupit. Koupit? Koupit prak?

Zamyslel jsem se. A vzpomněl jsem si na svého dědu. Na to, jak jsem chodil na rybářský kroužek a byl jsem smutný, že prak na prokrmování ryb je v rybářských potřebách vyprodáný.

„Ty chceš prak? Na ryby? Tak ho vyrobíme,“ pravil děda. Vzal kudlu, šli jsme do lesa, ze stromu uříznul rozsochu, odkůroval, vzal babičce ze špagízu dvě oranžové hranaté gummy do zavařovaček, ty špagátkem přidělal na větev, pak si sundal botu a z jazyka vyříznul kus kůže, který přivázal na ty gummy jako zásobník.

„Tady máš prak,“ řekl mi a podal mi ho a ještě frflal, že to by tak hrálo, abysme kupovali prak. Pak jsme trénovali, vymlátili starému Jegrmanovi okýnko u garáže, Jegrman na nás vlítnul a hádal se s dědou, že tam místo gummy od zavařovačky měl dát leteckou gumu. Šel ji hledat do dědovy dílny pod ponk, ale našel jen kus turbíny z mesršmitu. To už je ale jiná historka. Nosil jsem ten prak na ryby všude a kdo ví, kde skončil – asi se ztratil při stěhování. Byl naprosto boží. Ten prak. I děda. A když o tom přemýšlím, i starý Jegrman, i když jsem se ho bál jako čerta.

Tohle všechno mi proletělo před očima, když jsem Vojtovi vysvětloval, že kupovat prak je hovadina, a slíbil jsem

mu, že ho uděláme. Jenže. Jenže... copak můžu jít do lesa a uříznout tak silnou větev, když dětem pořád připomínám, že stromy se nelámou? Copak se ještě někde prodávají oranžové hranaté gumy do zavařovačky? A copak mám na noze boty, které mají jazyk z kůže, jaká by vydržela natažení praku? A když jsme u toho, ani tu půlku turbíny ze švalbiny v dílně v krabici pod ponkem nemám – ale to už je ta jiná historka. A to třívrstvé izolační sklo na sousedově garáži bych taky nerad platil.

Z praku nebylo nic.

Ale zato začalo vzpomínání. Na dědu.

JAK TO BYLO S TURBÍNŮ ZE ŠVALBINY

Mám vyprávět tu historku o turbíně ze švalbiny. To máte tak. Když jsem byl malý a zajímalo mě, co můj děda dělal před tím, než šel po válce rekonstruovat pardubický pivovar, vysvětlil mi, že stavěl letadla. Asi do svých deseti let jsem si myslel, že jeho matka se za svobodna jmenovala Messerschmittová, ale situace byla prostší. Děda byl za války totálně nasazený v Avii v Praze a vyráběl motory do letadel. Z čehož pramenila řada jeho poznatků, které mne jako leteckého modeláře uváděly v nadšení, i když děda na tu dobu nevzpomínal nijak rád a nijak často.

Pod ponkem v dílně měl pár krabic, kde se našlo ledasco, především pak díly, které by podle mého dětského odhadu vystačily na zkompletování dvou až tří letadel. Jak k nim přišel? Po válce se přistěhoval do vesničky u Pardubic a pustil se do obnovy pardubického pivovaru, který chytnul pár zásahů, když za války bombardovali Fantovy závody (dnešní Paramo). A jedny z dílů, které na to potřebovali, byla čerpadla. Jenže ta v Pardubicích představovala úzkoprofilový tovar. Děda nelenil a ozval se kamarádům z Avie. Ti, jak se ukázalo, uměli za drobný poplatek v tvrdé měně (tedy za pivo) čerpadla opatřit. Takže se pro ně děda vydal do Prahy. Táhl to s chlapama všechno vlakem, protože na auto nebylo. Palivová čerpadla do Me-262 Schwalbe, česky Vlastovky. První pořádné proudové letadlo. Když jsem se pak

dědy ptal, proč jedno to čerpadlo má nakonec doma, tak říkal, že je časem vymontovali, že se nehodila, ale proč, to už si nemohl vzpomenout. Přišli jsme na to o něco později... Jednou z činností na dědově zahradě bylo zalévání. Tři sta metrů do potoka se dvěma konvemi a zpátky, to jsem zvládal tak od šesti let, jen ty konve se časem zvětšovaly. Tehdy mě to ohromně bavilo, tahat s dědou celý večer konve na zahradu, a když jsem postupně najel na jeho standard dvaceti takových otoček za večer, mohl jsem prasknout pýchou. Jenže celé to moc nedávalo smysl, protože přímo na zahradě byla studna. Jenže domácí vodárna prý měla malý tlak. Asi tak ve dvanácti letech mě napadlo, že bychom mohli vodu ze studny čerpat nějakým čerpadlem, a děda pravil, že už o tom také přemýšlel. A tak přišla chvíle jeho bedny s háknkrojcem. Děda vyndal palivové čerpadlo do švalbiny, odskočil si ke Kockům pro svářečku a za chvíli přišel s nějakým kovovým udělánkem, díky němuž se to čerpadlo dalo připevnit na elektromotor, který děda taky někde vyhrabal. Takže jsme to slavnostně zapojili, hodili do studně trubku, já čapnul konec hadice a zamířil na záhonek. Děda kouká na tu hadici, potom na ten mechanismus, co jsme sestrojili, poškrábe se na hlavě a povídá: „Patriku, zamiř to radši trochu vejš. Von tam může přece jenom bejt docela tlak.“ Přikývnul jsem, zdvihnul jsem hadici do vzduchu, děda nakopnul pojistky, udělalo to vžhuuuuuuum a z hadice vyrazil takový proud vody, že jsem odletěl pět metrů dozadu a kecnul si na zadek. Pak čerpadlo škytlo, zhaslo a na pokusy o oživení reagovalo ustavičným hcípáním. Na příčinu jsme přišli až po chvíli: studna byla za těch pár vteřin úplně prázdná.

Dumali jsme nad tím s dědou, až jsme kápli na to, kde se vloudila chybička. Špatně se nám četl švabach a na typovém štítku toho čerpadla jsme si spletli *m* jako minuty a *s* jako sekundy. To čerpadlo prostě mělo takový výkon, že za chvilku opravdu vycuclo celou studnu vody.

Děda pokrčil rameny, vzal konve a šli jsme zase nosit vodu. Na ulici jsme potkali úplně mokrého starého Jegrmana, který nakvašeně nadával před barákem. Děda se ho zvědavě zeptal, co se stalo, a Jegrman mu povídá, že najednou odněkud z nebe přiletěla nejmíň tuna vody, prorazila okno u dílny a celého ho zlila. Děda se ohlédl. K Jegrmanově dílně to bylo hezkých pár metrů, přes Kockovic zahradu. Pak se podíval na mě, zacukaly mu koutky a už jsme oba dostali záchvat smíchu. Což Jegrmana ještě víc rozparádilo, a tak se mu děda omluvil, že jsme chtěli zalévat hadicí a že mladej (jako já) ji neudržel. Načež se Jegrman vytočil, že na jeho fórky není zvědavý a ať mu nevykládá takové bláboly. A že si bude stěžovat na letišti, že mu nějaké jejich éro vymlátilo okno, když vypouštělo vodu.

Děda na to smířlivě povídá, že ho chtěl pobavit a ať nikam nevolá, že má doma trochu skla a že to přece dáme do kupy. Takže jsem přihlížel, jak kytujou okno, starý Jegrman mezitím vychladl a nechtěl volat na letiště a děda pak jen prohlásil, že to byla lekce z diplomacie, a taky že už si vzpomněl, proč se tohle čerpadlo tehdy v pivovare nevhodilo. A na můj dotaz, k čemu jsou ty další kusy motoru v krabici, mi řekl, že si je vzal, aby měl nějaké náhradní díly na motor v autě. A když jsem navrhl, že bychom ten velký blok mohli zkusit nahodit do jeho nepojízdného emběčka, namítl, že jsme právě v praxi ověřili, že tyhle nápady mají své limity.

Turbína ze švalbiny tak svému vznešenému poslání pohánět dědův vůz ušla. O pár let později, když děda embéčko zprovoznil a zvukové dispozice i spotřeba vozu mne přiměly k předpokladu, že turbína přece jen došla svého uplatnění, mi děda sdělil, že turbínu dal kamarádům, kteří rekonstruují Me-262. Bylo mi to trochu líto, říkal jsem si, že to se tak někdo má, že má božího dědu, který na zahradě rekonstruuje stíhací bombardér, a že s ním určitě lítají do Jednoty na nákup a necmrndají se embéčkem. Až později se ukázalo, že nic tak zásadního to nebylo, že to letadlo jenom rekonstruovali do muzea, takže nic božího. Dneska ho můžete okukovat v Letňanech a ani žádný takový kluk, který by s tím lítal pro nákup, jako jsem chtěl já, není.

Nakonec, když tak nad tím přemýšlím, přestože jsme na nákupy a k vodě místo švalbinou museli pěšky či maximálně tím embéčkem, měl jsem vlastně docela božího dědu já...

PATRICK ZANĎL

Husákův děda

Ilustrace a obálka Kateřina Bažantová.

Odpovědný redaktor Richard Klíčník.

Jazyková redakce Soňa Benediktová.

Korektury Tereza Janků.

Grafická úprava a sazba Pavel Růt.

Technická redakce Milan Dorazil.

Vydalo nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00 Praha 3,
www.argo.cz, roku 2015 jako svou 2 636. publikaci.

Vydání první.

Vytiskla tiskárna Akcent.

ISBN 978-80-257-1531-4

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

